

A munkások olvasóvá nevelésének tapasztalatai és feladatai Szolnok megye közművelődési könyvtáraiban

Szolnok megyét a felszabadulást követő másfél évtizedben is úgyszólván csak mezőgazdasági jellegű területként tartották nyilván, nagyobb iparfejlesztés a megyeszékhelyen kívül csak Jászberényben és Törökszentmiklóson ment végbe. A terület nagyobb arányú iparfejlesztése csupán a hatvanas évek elején indult meg. Kialakultak a nagyobb ipari centrumok, s fontos szerephez jutott a tanácsai és a szövetkezeti ipar. A nagy hagyományokkal rendelkező városi munkásság mellett egyre tekintélyesebbé vált a nagyközségekben, falvakban élő, munkáját tekintve már valóban munkás, tudatában, életformájában azonban még a paraszti élethez kötődő munkásság.

Ugyanebben az időszakban — az Olvasó népeért mozgalomban kifejeződő társadalmi igény által is befolyásolva — a megye közművelődése és benne a könyvtárügy szempontjából alapvető fontosságú pártbizottsági, tanácsai, illetve szakszervezeti döntések születtek.

Könyvtári helyzetkép

Nem véletlen tehát, hogy csak a tanácsai hálózatban az utóbbi három év alatt helyi társadalmi erőfeszítéssel csaknem másfélezer négyzetméterrel nőtt a könyvtárak alapterülete, 180-ról 197-re emelkedett a főhivatású könyvtárosok száma, és kedvezően alakult a könyvtárak nyitvatartási ideje: 23-ról 5-re csökkent a mindössze heti 5—8 órát nyitvatartó könyvtárak száma, ugyanakkor 36-ról 57-re emelkedett a 13 órán felül nyitvatartó könyvtáraké. Nyilván összefügg az elmondottakkal, hogy a tanácsai könyvtári hálózatban a 10 év előtti 8000-ról 16 000-re nőtt a munkásolvasók száma, az olvasólétszámon belüli részesedésük pedig — a szakmunkástanulók nélkül — 10,75 százalékról 17,85 százalékra emelkedett. Ugyanez az arány a szakszervezeti hálózatban 50 százalék körül van, lényegében az 1963-as adattal egyezően.

S bár érthetően a legtöbb munkásolvasó a városi könyvtárakban található, a tanácsai hálózat munkásolvasóinak 57 százaléka, vagyis többsége a községi könyvtárak olvasója. A községi könyvtáraknak is fel kell tehát készülniük az üzemből, a fejlettebb városi életből magasabb igényekkel hazatérő munkások színvonalas ismeretterjesztő és szépirodalommal való ellátására. Tekintettel arra, hogy a helyi községi könyvtárak nem tudnak ennek az igény szintnek saját állományukkal megfelelni, a hálózati elv fokozatos erősítésével központi ellátásból kell az igények kielégítéséről gondoskodni. Ez azt jelenti, hogy a városi könyvtáraknak, különösen a járási székhelyeken működőknek fel kell készülniük a módszertani irányításban kívüli vonzási területük részleges könyvvéltására: a könyvtárközi kölcsönzés „lassudak” formáján kívül a központi letéti rendszer kialakítását, a letétek megfelelő cseréjét is vállalniuk kell. Ez viszont az alközpontok beszerzési keretének a vonzási körzet nagyságához igazodó növelését követeli meg, s bizonyos szállítási-technikai, illetve létszámfejlesztést is.

Megyénkben az ipartelepítésből eredően több a fiatal, mint az idős munkás. Míg a szakszervezeti könyvtárakban országosan az olvasók 51,1 százaléka 26 éven felüli, addig megyénkben ez az arány csak 36,8 százalék. Hasonló belső arány jellemzi a tanácsai könyvtárak olvasótáborát is, talán még nagyobb eltolódással a fiatalok javára. (1972 végén a megye szakmunkástanulóinak 55 százaléka volt beiratkozott könyvtári olvasó.)

A módszerek

A megye könyvtárait mind rendszeresebben látogatják meg osztály-, illetve brigád-keretben a szakmunkástanulók és a szocialistabrigád-tagok. A jászberényi és a kunszentmártoni járási könyvtár számba veszi, hogy az üzemek dolgozói közül hány könyvtári tagjuk van, majd ennek az adatnak ismeretében munkatársai felkeresik az üzemeket, s főleg a szocialista brigádok segítségével látogató csoportokat szerveznek.

A szakmunkásképző intézetekkel valamennyi helyi könyvtárnak évente felülvizsgált és megújított szerződése van, amely egyebek között a könyvtári látogatások rendjét is tartalmazza.

A szocialista brigádok széles körében két évvel ezelőtt elterjedt *vetélkedők* anyagába egyre szervezettebben épül be az irodalom, az olvasás, a tudatos könyvtári munka. Már a vetélkedők kérdéseinek elkészítésekor gondoltak arra — például Jászberényben, Törökszentmiklóson, Kunszentmártonban —, hogy a válaszokat csak a

könyvtárban lehessen megtalálni. A vetélkedők pontjainak számába több helyen azt is beszámították, hogy a brigád hány tagja könyvtári olvasó.

Az alkalmiszzerűen beiratkozottaknak persze csak kisebb hányada marad meg tartósan könyvtári tagnak, de enélkül ezek sem volnának ma olvasók. Hogy a brigád az olvasómozgalomnak is alkalmas kerete lehet, bizonyítja a Kell a jó könyv olvasópályázat 86 törökszentmiklósi szocialista brigádtag résztvevője is.

A munkásfiatalokkal való könyvtári törődés jele, hogy a *bejáró tanulók* a nyitvatartási időtől függetlenül látogathatják a könyvtárt és könyvet is kölcsönözhetnek.

Már az *elmélyültebb módszerek* felé hajlik a kunszentmártoni könyvtár eljárása, ahol a várakozási időt alkalmi könyvismertetésre is felhasználják.

Mezőtúron TIT előadók közreműködésével rendszeres *csoportos foglalkozást* tartanak szakmunkástanulók részére, mégpedig főleg a társadalomtudományok köréből. Törökszentmiklóson viszont minden osztálynak a *könyvtárban 2—2 órát tartanak meg*, amelyen a tanulók a könyvtárhasználatot sajátítják el. Az órák vázlatát a könyvtárosok és a tanárok közösen dolgozzák ki. (Ld. Varga Sándor: Egy városi-járásai könyvtár a szakmunkástanulókért. Könyvtáros 1973. 3. sz.) A munka eredményességét bizonyítja, hogy míg a többi könyvtárban az üzemi munkához kapcsolódó ismeretterjesztő könyvek kölcsönzésének aránya csak 15 százalék volt, addig Törökszentmiklóson 49 százalék.

Fontos feladat az *olvasói igények vizsgálata és az olvasói ízlés formálása* is. A jászberényi könyvtárban 1972-ben két hónapon át figyelték rétegeződés szerint is a könyvtárat látogató munkások kölcsönzését, s a művekben annotációkat, kapcsolódó tematikájú, de magasabb ízlésszintet képviselő mű elolvasására szóló felhívást helyeztek el. (Ld. Arató Antal cikkét a Könyvtáros májusi számában.)

Az eredményesebb könyvajánló tevékenység érdekében ez év januárjában minden főfoglalkozási könyvtárossal működő könyvtárban kiválasztottunk egy kisebb munkáscsoportot, s a könyvtárosok tanulmányozva olvasási szokásaikat, könyvajánlásokkal, olvasási tervekkel segítik továbbfejlődésüket.

Az említett módszerek nagy része összefügg a hálózati központok irányító tevékenységével, amelynek keretében a megyei könyvtár módszertani leveleket (pl. a szocialista brigádokkal való foglalkozásról), az SZMT könyvtár ajánló jegyzékeket és információs anyagokat ad ki. (Ezek hatékonyságával azonban nem vagyunk elégedettek.)

Az SZMT központi könyvtár a szakszervezeti könyvtári napok, az Élő Delta rendezvényekkel bizonyította be, hogy a munkások szívesen eljárnak a nekik és róluk szóló könyvtári rendezvényekre.

Nem terjedt még el a jászberényi példa; a berényi Aprítógépgyár fiataljainak művelődési köre a könyvtárban működik a művelődési központ és a könyvtár közös erkölcsei s anyagi támogatásával. Ugyancsak Jászberényben a művelődési központ és a Hűtógépgyár a környező községekben megszervezte a bejáró munkások művelődési programját, Martfűn pedig a bejáró munkásoknak műszak utáni klubot szerveztek a művelődési otthonban. Az előkészítésbe, programkészítésbe bevonták a könyvtárat is. Az új kezdeményezés eredményei csak később mérhetők. A nagyobb üzemi munkásszállókban letéti könyvtár működik, nem is rossz eredménnyel. Megoldatlan azonban a kisebb munkásszállások könyvellátása.

A *felnevelő* olvasásösztönző szerepe a kötelező olvasmányokra korlátozódik, illetve a magasabb műveltség megadásával reményt kelt arra, hogy a tanulók olvasóvá lesznek. Ezeknek azonban a tanulási idő alatt nincs idejük olvasni. Az osztálykeretben történt látogatásaik alkalmával könyvismertetés, könyvtárhasználati tájékoztatás után beiratkozott hallgatók is jobbra egykötéses olvasók maradnak tanulmányaik befejeztéig.

Jó kezdeményezés volt Szolnokon a dolgozók általános iskolájában az iskolai könyvtárban megtartott óra s az évvégi számadás az olvasott könyvekről. Csak előadó hiányán múlott az 1972/73. tanévben a könyvtári ismeretek c. óra helyi tantervbe állítása.

Mit olvasnak a munkások?

A szakszervezeti könyvtárak olvasói az országos átlagnál némileg kevesebb szépirodalmat (62—55%) és ismeretterjesztő irodalmat (21—16%) olvasnak. Magasabb viszont náluk a gyermek- és ifjúsági irodalom olvasási aránya (16—28%).

A sok bejáró munkás „kétlakisága” s nem utolsósorban az egyre jobban terjedő kiskertmozgalom eredményezi, hogy a mezőgazdasági szakirodalom olvasási aránya az országos 4,9 százalékkal szemben megyénkben 8 százalék. A többi ismeretterjesztő ágazatban az országos átlag alatt maradnak a megye munkásai. Kivétel az általános természettudomány. Az ifjúsági irodalom magasabb megyei olvasási arányát egyrészt a munkásfiatalok magasabb száma magyarázza, másrészt az a tény, hogy sok, az

általános iskolát el nem végzett munkás felnőtt fejjel is szívesen olvas gyermekirodalmat, mesét. Különösen így van ez az építőiparban igen magas számban foglalkoztatott cigány munkások körében.

Ismeretterjesztő irodalmat az olvasó nagyüzemi munkások 10—20 százaléka forgat. Népszerűek az útleírások, a hobby-sorozat, a technika kérdéseivel foglalkozó művek, az olvasmányosan megírt természetudományi munkák. Martfűn újkeletű a társadalomtudományi művek iránti érdeklődés.

A mai magyar irodalom olvasottsága 30—60 százalék között váltakozik, üzemenként eléggé eltérően.

Ez év első negyedében 4 városi és 2 nagyközségi könyvtárban jegyeztük 829 munkás, 578 férfi és 251 nő olvasmányait. A kölcsönzött művekből az ismeretterjesztő-szépirodalom aránya a férfiaknál 30—70, a nőknél 11—89 százalék volt. A férfiaknak 62, a nőknek 39 százaléka vitt ki ismeretterjesztő művet. A szakmai irodalom olvasásával kapcsolatban meg kell állapítani, hogy a nők által választott szakmáknak alig van irodalmuk. Ez magyarázza, hogy 89 15—19 év közötti leány a negyedév folyamán mindössze 3 munkájához kapcsolódó szakkönyvet kölcsönzött, míg 231 ugyanilyen korosztályú fiú közül majdnem mindegyikre jutott egy-egy ilyen könyv kölcsönzése. Viszont az irodalmi, a művészeti és más általános műveltséget nyújtó könyvek kölcsönzése a lányoknál az ismeretterjesztő kölcsönzés 58 százalékát tette ki, a fiúknál csak 30 százalékát.

Az olvasott szépirodalmi művek megoszlása azt mutatja, hogy vezet a mai magyar irodalom. A további sorrend: klasszikusok, haladó polgári irodalom, egyéb szocialista irodalom. Az igényesebb tartalmú művek 64, a szórakoztató jellegűek 36 százalékban vannak képviselve. Az érdeklődés tehát korszerűnek mondható. Ez mindenképpen a könyvtárosok ajánló és propagandamunkájával, a szép számmal szervezett fró-olvasó találkozó hatásával magyarázható. A könnyebb fajsúlyú műveket egyszerűen nem ajánlják a könyvtárosok, másrészt ezek a művek az állománynak csak mintegy 5 százalékát alkotják. Forgási sebességük mégis azt mutatja, hogy az olvasók sokkal többet vinnének belőlük, ha kapnának.

A verseskötetek kölcsönzése a 15—19 évesek korosztályában a legmagasabb, s a korról csökken a versek iránti érdeklődés. Erdemes talán utalni arra, hogy az 50 olvasóval készített interjú tanúsága szerint a kedvenc frók listáján még mindig Jókai vezet, őt követi Dallos és Berkesi, utánuk egyenlő arányban Solohov, Gárdonyi és Szilvási következnek, majd Móricz, Tolsztoj, Illés Béla és Mikszáth.

A tudományos-fantasztikus irodalmat 50 megkérdezettből csak 5 szereti, 36 egyáltalán nem is tekinti irodalomnak. Egyéb válaszaikból is kiderül a valóságosság, a hihetőség, az érzelemre ható, valamint a vidám, derűs könyvek igénye. Ez az igény „sodor” sokakat az irodalom alatti olvasmányok világába.

A munkásrétegek olvasási szokásai és igényei

A 15—19 éves korosztály olvasmányaiban iskolás koruk a legerősebb befolyásoló tényező. Ők olvassák viszonylag a legtöbb ismeretterjesztő művet, s ezeknek is 40 százaléka műszaki könyv. A 20—29 évesek szépirodalmi kölcsönzési aránya viszont jóval magasabb az iskolás koriakénál. Ez a korosztály olvasmányait már maga választja, nála nem érvényesül a tantárgyak befolyása.

Tovább vizsgálva a munkásságnak ezt a csoportját, kitűnik, hogy míg a 15—19 évesek 48 százaléka beiratkozott könyvtári tag, a 20—29 évesekből csak 22 százalék. Nyilván mert önálló, felelős munkakörbe kerülnek, családöt alapítanak, lakásgondokkal küzdenek és a szerzéssel törődnek. A csökkenés folytatódik 30 év után is, a 60 éven felüli lakosok könyvtári tagsága a legalacsonyabb. Ez egyébként az egész lakosságra is vonatkozik.

A 20—29 éves korosztályhoz tartozó olvasók körében csökken az üzemi munkához kapcsolódó könyvek olvasási gyakorisága, viszont nő a háztáji gazdálkodással foglalkozó könyveké. Érdeklődésük szélesedését jelzi a szépirodalmi kölcsönzés megnövekedése és a társadalomtudományi művek fokozottabb olvasása.

A jászberényi könyvtár megfigyelése szerint, miközben a könyvtár olvasótáborában átlagban 2 hónap alatt 1,9-szer kereste fel az olvasótermet, a szakmunkások 2,1-szer, a szakmunkástanulók 2,3-szor, a segédmunkások 1,7-szer. Ez az adatsor egyébként egybevág azzal az ismert tétellel, hogy az olvasás mennyisége és minősége egyenesen arányos az olvasó képzettségével. Ezt támasztja alá a megyei könyvtár egyik adata is: A kivitt szépirodalmi művek 3,5 százaléka volt vers, de a segédmunkásoknak csak 0,4 százaléka olvasott verset.

Rétegtől függetlenül utal az olvasási szokásokra, igényekre a már említett 50 olvasót érintő interjú felmérés néhány válasza.

Arra a kérdésre, hogy *miért olvas*, 11 válaszolta, hogy kizárólag szórakozás, idő-

töltés céljából, 4 tudásgyarapítás végett, 7 megkérdezett számára semmi különösebb jelentősége nincs, 28 viszont megjelölte legalább az olvasás szórakoztatva nevelő, tájékoztató jellegét.

Az olvasás és a munka kapcsolatának szükségességét 12-en érzik, 13-an elképzelhetőnek tartják e kapcsolatot, de vagy nem találnak megfelelő könyvet, vagy nem is akarnak hozzáolvasni, vagy a munkájuk nem érdekli őket; 18 határozottan tagadja az olvasás és a munka közötti kapcsolat lehetőségét, az olvasásnak csak a szórakoztató szerepét hangsúlyozza.

Arra a kérdésre, hogy volt-e könyv, amit nem tudott végigolvasni, 25 adott igenlő választ. A névsorban Th. Mann, Passuth, Németh László került egymás mellé. A leggyakrabban előforduló indoklása a könyv letételének: túl hosszú, borzalmas, háborús, vonatott, sok a leíró rész, sok a filozófalgatás, viszolygása van a trágárságoktól, a rémes történetektől.

Olvassák-e az újságokban, képeslapokban a verseket, novellákat, képregényeket? — szolt a kérdés. 25-en adtak igenlő választ, azok, akik a vonatott, hosszú leírásokkal teletűzdelt regényeket nem szeretik (Passuth, Th. Mann).

A *hogyan kezdett olvasni?* kérdésre a legtöbben azt válaszolták, hogy az iskolai kötelező vagy ajánlott olvasmányokon keresztül szerették meg az olvasást. Az első nagy olvasmányélménye 44 közül 13-nak mese, 16-nak az Egri csillagok, 9-nek a Légy jó mindhalálig, 6-nak a Pál utcai fiúk volt.

Bár a kölcsönzött műveknek csak 3 százaléka vers, mégis 49 válaszadó közül 32 (!) szereti a verset, 7 nagyon életéhez tartozónak érzi. A leggyakrabban emlegetett költők Petőfi, Arany, József Attila, Radnóti, Váci Mihály, Baranyi Ferenc.

A rádió, a tv és a szabad idő

A megkérdezettek többsége hangsúlyozta, hogy minden esetben nagyobb élményt nyújtott a könyv, mint a tv-feldolgozás, s csak néhányan találták a tv-változatot érdekesebbnek. (Nem véletlen, hogy ugyanezek a verseket is csak hallgatni szeretik, nem olvasni.)

A rádió hangjátékai kisebb nyomot hagytak bennük. A könyvtárstatisztika egyébként azt mutatja, hogy a tv előadásában szereplő irodalmi művek forgalma minden esetben ugrásszerűen megnő. Szórványos jelzések vannak arra is, hogy újabban a tv ismeretterjesztő és tudományos előadásainak is van olvasásra készítő hatása.

Nincs mérhető adatunk a szabad szombatok olvasást erősítő hatásáról. Szórványos észrevételek szerint némileg emelkedett a szombat délutánok könyvtári forgalma. A magyarázat a szabad idő felhasználására vonatkozó kérdésre kapott válaszokban van. 50 megkérdezett közül 37-nek (jóformán mind férfiak) van olyan tevékenysége, amely erősen leköti szabad idejét (kézimunka, sport, zene, kertészkedés, bélyeg-, érem- stb. gyűjtés, horgászás szerepel a legtöbb esetben, a kutya-, galambtenyésztésen, motorozáson, kártyán kívül). A nők mindegyike panaszkodik a kevés szabad idő miatt. Összehasonlíthatatlanul kevesebbet olvashatnak azóta, amióta férjhez mentek — mondják.

A munkahelyi ösztönzés és a könyvtárak ellátottsága

A *munkahelyi vezetés* részéről a szakműveltség megszerzésének anyagi-erkölcsi ösztönzésére még csak találunk példát (Tiszamenti Vegyiművek), sokkal kevésbé az öntevékeny önképzés támogatására vagy éppen a személyes példamutatásra. Pedig erre a vezetők részéről igen nagy szükség volna. Előfordul, hogy letéti könyvtár telepítését engedélyezik, esetleg kéri is, de ezzel a maguk szerepét befejezettek tekintik. Több fejlesztés nem igen történik azon túl, hogy a könyvek tárolására szekrényt adnak. A szakszervezeti hálózatban 1972-ben mindössze 10 Ft könyvvásárlási keretösszeg jutott egy-egy olvasóra, míg a tanácsiban 24, pedig ott sem vagyunk az élenjárók között.

A *szocialista brigádok* részvétele az olvasómozgalomban az utóbbi 2 évben fejlődést mutat. Mind több üzembn válik a könyvtárral való kapcsolat rendszeresebbé. Így a TVM-ben a brigádok mintegy 60 százaléka szerződést is kötött a könyvtárral. Hatására a múlt évi 157-ről 248-ra nőtt az olvasó brigádtagok száma. A Járműjavítóban a brigádtagok háromnegyede vesz részt az Egy hónap — egy könyv c. üzemi olvasómozgalomban.

A könyvtárak nem kielégítő ellátottsága miatt az olvasókkal való foglalkozásra nem jut kellő idő és energia. Ehhez járul, hogy bár megyénkben nagy erőfeszítéseket teszünk azért, hogy a könyvtárosok megszerezzék az előírt képesítést, munkatársaink a széles körű olvasottságra, a politikai-gazdasági élet jelenségeiről, állapotá-

ról való tájékozottságra még az igényes negyedévenkénti továbbképzés ellenére sem tudnak megnyugtató módon szert tenni.

A *szakszervezeti hálózatban* mindössze 9 főhivatású könyvtáros dolgozik a szükséges 19 helyett. Szeretnénk, ha a SZOT 1971. évi ide vonatkozó állásfoglalásának legáltalább a megyei nagy üzemekben fogantatja lenne.

A tárgyi feltételek kulcskérdése a helyiség. Sajnos 10 alközpontunk — városi és járási könyvtárak — közül csak Jászberénynek, Mezőtúrnak, Kisújszállásnak van igazi olvasóterme. Bár a közművelődési alap ösztönzésére 1347 m²-rel nőtt a tanácsi könyvtárhálózat alapterülete, még mindig csak a normális szükséglet 50 százalékával rendelkezünk.

Még rosszabb a helyzet a szakszervezeti hálózatban. Megoldatlan a helyiségkérdés a Volánnál, a hűtőgépgyárban, az ÁÉV-nál, a Vízügynél —, hogy csak a legtöbb munkást foglalkoztató üzemeket említsem. Bár 1972-ben 8 könyvtárat korszerűsítettek, ebben az évben mintegy 18 könyvtár korszerűsítésére lenne igen nagy szükség.

Hogyan tovább?

Az eddig elmondottak szinte sugallják azokat a tennivalókat, amelyeket a munkások olvasóvá nevelése, vagy a már olvasó munkások ízlésének fejlesztése érdekében a könyvvel hivatásszerűen foglalkozóknak (illetve a munkások művelődéséért felelős személyeknek) el kell végezniük.

Ezek:

A járási könyvtári feladatokat is ellátó könyvtáraknak — a könyvtárközi kölcsönzés fokozásával, valamint letéti állomány létesítésével — meg kell szervezniük a vonzási körükbe tartozó községi könyvtárak munkásolvasóinak ellátását.

Arra törekszünk, hogy az állami, tanácsi és szövetkezeti ipari dolgozók szocialista brigádjaikban körében népszerű vetélkedők anyagának összeállításában vállaljanak szerepet a könyvtárosok, s legyen a tematika szerves része a könyvismeret, az olvasás is.

A már könyvtárba járó munkások olvasói ízlésének fejlesztésére a könyvtárosoknak az eddigieknél nagyobb tervszerűséggel kell szervezniük az író-olvasó találkozókat, a könyvismertetések, az ankétokat, s az egyéb csoportos foglalkozásokat.

A szakmunkástanuló-intézetek könyvtárlátogató fiataljait csoportos foglalkozás keretében tanítsák meg a könyvtár használatára, hogy a könyv egész életükben nélkülözhetetlen munkaeszközzé váljék.

A legnagyobb munkástömeg sokoldalú megmozgatására képes szocialista brigádmozgalommal az utóbbi években kibontakozott jó kapcsolatokat az olvasás területén is tovább kell erősíteni, hogy a Hazafias Népfront keretében megújuló Olvasó néperért mozgalom leghatékonyabb lendítő ereje az olvasó munkásság legyen. Ezért támogatjuk a szolnoki Járműjavító Vállalat *Egy hónap — egy könyv* mozgalmanak széles körű terjesztését.

Az eredményesebb munka érdekében rendszeresebbé és gyakorlatiasabbá tesszük az együttműködést a tanácsi, a szakszervezeti és a szakmunkástanuló intézeti könyvtárhálózatok, illetve könyvtárak, valamint a művelődési otthonok között.

Mindent megteszünk azért, hogy az Olvasó néperért mozgalom Szolnok megyei társadalmi elnöksége által meghirdetett „Otthont a könyvnek — otthont a művelődésnek” jelmondat jegyében a fenntartók fordítsanak az eddiginél nagyobb figyelmet a legtöbb munkást foglalkoztató nagyüzemek könyvtári helyzetének a távlati fejlesztési irányelveknek megfelelő megoldására.

Tervszerű és szervezett továbbképzés formájában gondoskodunk arról, hogy könyvtárosaink mind a korszerű könyvismeretben, mind a felnőttnevelés módszereiben járatosabbak legyenek, s így jobban megfelelhessenek nagyon fontos tömegpolitikai feladataiknak.

Szurmay Ernő

(A statisztikai adatok elemzésében dr. Nyitrai Lajos igazgatóhelyettes, a mélyinterjú kérdéseinek összegezésében Lengyel Gézáé főkönyvtáros, a szakszervezeti könyvtárak vonatkozásában pedig Dénes Pál SZMT központi könyvtárigazgató adataira támaszkodtam.)